

[הצעות ודרישות עבודה](#)
[בתי הספר](#)
[צור קשר](#)
[פורום](#)
[צוות הפיקוח](#)
[הודעות מפמ"ר](#)
[על האתר](#)
[דף הבית](#)

קומוניקטורה - עריצותה של התקשורת הפופוליסטית

 חיפוש

[חממת קולנוע צעיר](#)

מאת: ד"ר דן בונה

מגמות הלימוד

- מבנה מגמות טכנולוגיות חוזי

- ביבליוגרפיה

- מגמת מדיה ופרסום

- אודות המגמה

- מקצוע תקשורת וחברה

- תוכנית הלימודים

- מערכים בתקשורת וחברה א

- מערכים בתקשורת וחברה ב

- מערכים בתקשורת וחברה ג

- מבניות בתקשורת וחברה ג

- מאמרים תיאוריים

- מאמרים בנושא עיתונות

- מאמרים בנושא רדיו

- מאמרים בנושא טלוויזיה

- מאמרים בנושא פרסום

- موضوع الاعلام والمجتمع

- תקשורת אלקטרונית

- פרסום ויחסי ציבור

- ביבליוגרפיה

- בתי הספר במגמה

- שאלונים ומחזוריים

- מגמת טכנולוגיות תקשורת

- פורטל היצירה הצעירה

- תמונות מהווי המגמה

- סרטוני המגמה

- בחינות חיצוניות

- בחינת מפמ"ר ארצית

- פרויקטי גמר

- קולנוע וטלוויזיה י"ג - י"ד

התקשורת, על המתרחש בין דפי עיתוניה ובמיוחד בתוכניות הטלוויזיה בערוצייה - היא התופעה התרבותית-פוליטית הדומיננטית והמשמעותית ביותר בחיים הציבוריים בישראל.

כיום, בשנות התפר של סוף המאה העשרים, כאשר נפתחו בישראל החסמים הפוליטיים מחד והטכניים מאידך, פרצה התקשורת, במלבושיה הצבעוניים החדשים, אל מרכז הקלחת הציבורית

- ידה בכל ויד כל בה - והיא מושא תאוותם ותוחלתם העיקרית, לפעמים היחידה, של פוליטיקאים, אנשי ציבור, שחקנים, אומנים ופשוטי עם הזוכים מדי פעם להתחכך עמה ולהתחמם באורות התהילה של זרקוריה. הציבור צורך היום תקשורת במנות גדושות שלא היו

מוכרות בעבר, בשעות צפייה שהולכות ומתארכות ובמיגוון ערוצים ענק, שהולך וגדל כל הזמן, עד כדי כך שצריכת התקשורת בישראל (במיוחד צפייה בטלוויזיה) הינה עיסוק שעות

הפנאי העיקרי של הציבור - יותר מקריאה, יותר מספורט, יותר מסקס, יותר מכל אמצעי אחר לניצול שעות הפנאי ההולכות ומתרבות. לנוכח ההיבטים הכמותיים של התופעה, עולות

שאלות מהותיות הקשורות לאיכות התקשורת. מהם תכני התקשורת? באיזה נושאים היא בוחרת

להתמקד? כיצד ולאיזה כיוון היא מפנה את זרקוריה? מהן השאלות אותן היא מנסחת וכיצד? ומהי השפעתה, לנוכח עוצמתה, על האופי הלאומי, על הרגלי החשיבה של אנשים, על

צורת התבטאויותיהם, על נושאי הדיון הציבורי ועל הדרך בה יתנהל - ולפעמים, גם מה תהיינה תוצאותיו.

בחמש השנים האחרונות יצרה התקשורת, במשים או מבלי משים, נורמות חדשות ודפוסי צריכה

תקשורתית - שכמכלול, מעצבים את האופי הלאומי-תקשורתי של החברה הישראלית. ומה שהולך

ונרקם לנגד עינינו בעייתית ביותר ומעורר שאלות ותמיהות לגבי התרומה האיכותית של התקשורת.

הכריזמה החדשה: עבירות מסך

האם התקשורת מיטיבה עם האזרחים הקוראים או צופים בה בשקיקה? האם היא מחדדת את

היכוחים הלאומיים או תורמת לפתרונם? האם היא מקצינה עמדות או תורמת לפשרה? האם

מאדירה את הקיצוניים בעצם מתן פתחון-פה שלא היה להם בעבר, ומשתיקה או פוסחת על

המתונים, שאינם מעניינים דיים, שאינם נוקטים באלימות שמצטלמת טוב? האם היא מפארת

את חלקלקי הלשון והצעקנים אך אינה טורחת לשמוע את בעלי הרעיונות הטובים שדיבורם

רך וחלש? האם יודעת היא לצלם כריזמה כוחנית בולטת אך אינה מסוגלת לזהות חוכמה וצדק? האם מעודדת התקשורת את הרדידות והשטחיות על פני העומק והחשיבה

■ רשימת קישורים

■ העשרה והרחבת ידע

■ מה חדש ?

מרחבי לימוד מתוקשבים

■ המבניות בתקשורת וחברה ג'

■ מערכי שיעורים בתקשורת

■ מבנית בצילום ותאורה

■ מבנית פס קול

■ מבנית מעשית בהפקות

■ מבנית מדעי הטכנולוגיה

■ סיכום פיצ'ינג דוקומנטרי

■ תיק הפקה עילית

■ תיק הפקה דוקומנטרי

■ תסריטים להפקות

■ אמנות המבע הצילומי

ההיקפית

המורכבת, הנדרשת (לפעמים) להבנת סוגיות לאומיות? האם מעודדת התקשורת

צביעות

והתחסדות במקום כנות ודיבור ישיר והאם "אשפי תקשורת", היודעים "לנצל את

התקשורת",

הם הקוסמים המתעתעים בנו, יצירי כפיה של התקשורת שבררה אותם במין תהליך

סלקציה

פינקלשטיינית הקובעת את סף ההצלחה והכשלון. לא אנחנו בחרנו את ביבי - זה הוא

שידע

לנצל את התקשורת, שמצידה זיהתה בו את התכונות האהובות עליה: עבירות מסך

(הכריזמה

החדשה), דיבור חלקלק, פישוט מצבים מורכבים לשורות תחתונות, סיסמאות קצרות

וקליטות,

וכל זאת מלווה בשערוריית "קלטת-לוהטת" (ההיתה או שביבי חלם חלום?) - שהעניקה

לו

אופי "אנושי וחם".

Talk Show כאירוע עצמו

את מידת ההטבעה של דפוס הצריכה התקשורתית על האופי הלאומי אפשר לראות

כבר

במבנה לוח השידורים של ערוצי הטלוויזיה, במיוחד בערוץ השני. למרות הדרמות

ה"מקוריות" שצצו לאחרונה (רובן למעשה חיקויים), הדפוס הדומיננטי בהיצעי הטלוויזיה

הישראלית (בשני הערוצים, אך במיוחד בערוץ השני) - הינן תוכניות Talk Show-

game

show. מדי יום ביומו, בשעות שיא הצפייה - מגישים הערוצים הישראליים את המנה

היומית

של תוכניות אלה לציבור המותש משיגרת יומו. בארה"ב - ארץ לידתו של ג'אנר זה,

תופסות

תוכניות talk show את משבצות השידור הליליות ואילו תוכניות show game משודרות

בשעות הבלתי מחייבות של אחה"צ. אצלנו, לעומת זאת, תוכניות כאלו משודרות

ב"פריים

טיים" והן תוכניות הדגל האמורות להשיג את המידרוג הגבוה. ה-Talk Show כבר אינה

תוכנית לילה שבה "מדברים על" הנושאים, אלא תוכנית פריים-טיים שבה "מדברים את"

הנושאים עצמם, עושים את החדשות - לא כיסוי תקשורתי של אירוע, אלא האירוע עצמו.

מרכיב ה-show בתוכנית נשכח כי התקשורת איננה מעוניינת לפתח את מעמד התוכנית

ולראותה כ"הצגה" המיועדת לשעשע ולהציג בפני הצופים תמונה מעוותת או מוקצנת של

המציאות. "פופוליטיקה", ע"פ תפיסתה, אינה הצגה אלא פורום לדיון אמיתי בין

המשתתפים,

המתכנסים להם במקדשה של התקשורת ומציגים את ענייניהם וטיעוניהם בפני הציבור.

לכאורה, מה יותר דמוקרטי מזה? מה יותר אותנטי? על התוכנית לבדר ולשעשע, להרגיז

ולקומם, לעורר פרצי צחוק או כעסים, להקנות לצופה את אשליית ההשתתפות והבידור

המתמשך - שלא יזפזף חלילה וינדוד לערוצים אחרים לצפות בהצגה אחרת. וככל

הצגה, גם

ב"פופוליטיקה" צריך לבנות את הדרמה ולכוון אותה אל השיא אליו חותרת התוכנית

להגיע -

אותם רגעים קסומים של אנדרלמוסיית רעש מוחלטת, הרגעים שבהם אף אחד כבר לא

מקשיב

לאחר, מדברים (צועקים) אחד אל תוך דברי השני, בבלייל צעקות וסיסמאות שלא ניתן

להבין

מהן שום דבר. ברגעים אלו אפשר לראות את ניסים משעל מתרווח לאחר בסיפוק. עוד

שיא

דרמטי של אנדרלמוסיית-רעש הושג, התוכנית הגיעה ליעדה והוא מילא בהצלחה את

תפקידו

כמנחה.

תקשורת עריצה שמעודדת כוחנות

אך מה בדבר המסרים (הלא כ"כ סמויים) ש"פופוליטיקה" מעבירה: שאין עם מי לדבר,

שאי

אפשר בכלל לנהל דיון מסודר בין בעלי עמדות נוגדות, שלכל אחד ישנם תמיד אינטרסים

לקדם, "נקודות מבט" לבטא, מסר להעביר שזה בסדר להתפרץ אחד לתוך דברי השני

("אני לא

הפרעתי לך - אתה אל תפריע לי"), שמי שלא יודע להתפרץ, דברו לא יישמע ("האלימות

משתלמת"), שהשמעת דברים פרובוקטיביים אהובה על המנחה כי היא גוררת תגובות

קולניות,
שצריך לדבר כמה שיותר קצר וקולע, לנסח דעות כסיסמאות קצרות וקליטות גם אם הדברים מסובכים ומורכבים. האבסורד בדיאלקטיקה שבין המדיום לבין המסר הינו בכך שספק אם צופים ישנו דעתם בסוגיה כלשהי כתוצאה מדעות המושמעות בתוכנית, אך אין ספק שמסרי המדיה של פופוליטיקה, ההיבטים התקשורתיים ודפוסי ההתנהגות, עוברים בנחישות: האגרסיביות שבמפגש, שטחיות המסרים, ביטול דעות האחר והשונה, שימוש בקללות והשמצות אישיות, הקצנת דעות והצגתן באופן בוטה והלגיטימציה הניתנת לכל אלו ע"י המפיק ("דוחפים את המיקרופונים"), ע"י המנחה וע"י הערוץ. האין בכל אלה להשפיע על האופי התרבותי-לאומי של הלוקחים חלק בחוויה - בראשם הצופים הפאסיביים, הקולטים את המסרים מבלי שתהיה להם יכולת להשיב או להתווכח? "פופוליטיקה", במילים אחרות, משפיעה לרעה על אופיינו כעם - כולנו צופים בה (יותר או פחות), כולנו נהנים לקחת חלק במתרחש בה (ע"י המשתתפים המייצגים בה את עמדותינו), כולנו מתרגשים ברגעי השיא שבה, כולנו מתמלאים ב"גועל נפש" ממנה, אך כולנו גם לומדים את הלוקחים: לקחי הכוחנות, הפשטנות, הצדקנות ואובדן הכבוד לאחר. ככזו מהווה פופוליטיקה ביטוי לתופעת הקומוניקטורה - תקשורת עריצה, כפייתית, שמזמינה (אם לא מעודדת) קיצוניות, כוחנות, אלימות מילולית (המגיעה לפעמים לידי אלימות פיזית) ומדכאת שיקול דעת, תבונה, מתינות, ידע וחוכמה - ערכים שפעם חשבנו שיש לדגול בהם, אך התקשורת הורידה אותם לטמיון.

לקומוניקטורה מחיר נוסף - מחירה של האמת. לכאורה צריכה היתה התקשורת לחפש את האמת בכל מאודה בשם "זכות הציבור לדעת" ולצלם כל מה שהיא רואה. אך האם צילום האירוע והפצתו למיליוני מירקעים ברחבי העולם והקרנתו החוזרת (מיחזור) בתוכניות נוספות, משקפים נכונה את מהותו? או שמא התקשורת מסלפת את המציאות? האם סיפור על פני 6 עמודי עיתון יומי (בידיעות ומעריב) של רציחתה של דוגמנית ע"י ספר ירושלמי - מהווה כיסוי עיתונאי של חדשות? של המציאות? או שמא יש כאן סילוף יסודי של האמת?

סיפור הרצח אכן שולי ובלתי רלוונטי לסדר היום הציבורי שבו צריכה לעסוק התקשורת, אך מטעמי מידרוג וסנסציונליזם, מקבל הרצח את הכיסוי הרחב המסלף ומעוות את המציאות.

"הנאשם" דן שילון

יוצרי הקומוניקטורה הם הדמויות הכריזמטיות שכפו את עצמם על התקשורת הישראלית מאז פריצת הערוץ השני. דמויות שבתהליכים בלתי ברורים "כבשו" את המסך ונחשבים היום לאריות התקשורת: דן שילון, דודו טופז, טומי לפיד, גבי גזית ואחרים. פרסונות כאלו, שצמחו במערכות הפוליטי-ביורוקרטיות של רשות השידור הישנה, נפעמו מהעוצמה התקשורתית שנפלה בחיקם. שדרנים מסוג ב', ללא תעודות מקצועיות, שגדלו וצמחו במערכת תקשורתית מונופוליסטית וחסרת מסורת של איכות, הפכו את מעמד המנחה, המראיין, איש התקשורת - לחזות הכל. רוב התוכניות נושאות את שם המנחה אותן ומידת תשומת הלב, זמן מצלמה והיבטים אחרים של ההפקה (לדוגמא: כניסתו הפומפוזית של נשיא התקשורת, דן שילון), מיועדים לפאר ולרומם את מנחה התוכנית. אין פלא אם כן שמרואיינים מגיעים לאולפן הקודש אחוזי חיל ורעדה מהמנחה המורם מכל אדם, הניצב לעומתם. אין פלא שהמרואיינים מתרפסים, מתחננים ומלאי הכרת תודה למנחה שבכלל טרח להזמין אותם. מצווה עליהם לפיכך ללקק ולהתפרס בפניו יותר כדי שייזמינם שוב. אין פלא שהמנחים עצמם הפכו

לסלבריטאים גדולים יותר מהמראיינים אותם הם מתיימרים לראיין. אין פלא שהם מזמינים

אחד את השני לתוכניותיהם - זה הרבה יותר זול, זה יותר מעניין (להם) והציבור ממילא כבר לא מבדיל בין מי עושה את החדשות לבין מי שמדבר עליהם - המדיום הוא המסר והמנחה הוא אלוהים.

ובהקשר זה, אי אפשר שלא להתייחס לביטוי מגלומני מובהק של הקומוניקטורה - הסטוץ

החדש של דן שילון: "הנאשם". רבות כבר נכתב על רדידותה ורמתה הנמוכה של התוכנית

וההיבטים הבעייתיים הכרוכים בה ("דן שילון - שופט ההיסטוריה", התיוג "נאשם", הכסות

ה"משפטית" לכאורה והמתכונת המשעממת שאפילו שילון הגדול לא יכול לשפר).

המדאיג כאן

הוא עצם הקישור בין שיקולי בידור ומידור לבין ייחוס "אשמה" לדמויות שחלקם כבר הלך

לעולמו. השופט העליון שילון הופך אותם ל"נאשמים" (במרכאות כפולות ומכופלות כפי שמבקש שילון - אך מבחינה תקשורתית נאשמים עד הסוף). והם מגיעים אל אולפן מקדשו של

השופט שילון, בעליבותם כי רבה, כדי למצוא שם את גורלם האמיתי, לשבט או לחסד. אך לא

רק הנאשמים (אלה שעדיין חיים) מגיעים, אלא גם אלה שיהיו נאשמים בעתיד ובינתיים מועיד להם השופט תפקידים זוטרים יותר. מרידור, בורג, ביילין, שיטתית, פוליטיקאים צעירים ומשכילים הכורעים ברכ בפני הקומוניקטורה, ללא יכולת לעמוד בפני עוצמתה, ומשחקים את משחק הסניגור או הקטיגור בפארסה התקשורתית הרדודה שמפיק השופט העליון.

הם בוודאי יודעים שאם לא ישתתפו ב"הנאשם", הרי לא יזמין אותם לתוכנית הדגל "דן שילון

מראיין" - וזה באמת כבר גובל בהתאבדות פוליטית. או שמא מוכן יהיה דן שילון להעמיד את עצמו בעמדת "הנאשם" בתוכניתו שלו: "דן שילון מואשם בניצול אמצעי התקשורת ליצירת

תוכניות טלוויזיה גרועות, עידוד הפשטנות של ויכוחים לאומיים מורכבים, פטרוניזם והתחסדות, צביעות ומשוא פנים, פנייה אל יצרים אפלים, יצירת סנסציות יש מאין, הפגשת

זונות ורבנים ומשיכתם של פוליטיקאים תמימים להתפרסות וביטול עצמי".

אכן הקומוניקטורה בהתגלמותה - או אם תרצו, תקשורת שהשתגעה, תקשורת המסתחררת

בנוצות פאר שהיא מכתירה לעצמה, מתהדרת בהישגים שאינם אלא נסיגות, שהשפעתה על

הצופים הרסנית ועל דעת הקהל, אליה היא מתרפסת - שלילית ופוגעת. במקום "כלב השמירה

של הדמוקרטיה" השומר על "זכות הציבור לדעת", קיבלנו תקשורת עריצה המעודדת רדידות

ופופוליזם, שטחיות וקיצוניות, צעקנות ואלימות. אלה פוגעים ביכולת הציבור לברור ולדעת, לשקול ולחשוב, להחשף ולקבל מידע, לא בגלל שהציבור לא מעוניין בכך - הקומוניקטורה איננה מעוניינת לאפשר לו את זה.

מקור:

אותות 98, מס' 210, עמ' 6-7, הוצאת איגוד המפרסמים בישראל

גרסא להדפסה

כל הזכויות שמורות © 2014 ל- **המינהל למדע ולטכנולוגיה במשרד החינוך בשיתוף המרכז הפדגוגי טכנולוגי (מפ"ט) עמל**
האתר עוצב ותוכנת ע"י **GoNet Software Solutions**
ראו תנאי שימוש